

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/46/82-87>

Zahid Qənbərov

Naxçıvan Dövlət Universiteti

<https://orcid.org/0009-0008-8287-1155>

zahidislam@mail.ru

Naxçıvanın investisiya iqlimi: regional inkişafda yeni çağırışlar

Xülasə

Bu məqalədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının investisiya iqlimi geniş təhlil olunur və regionun dayanıqlı inkişafı kontekstində qarşıya çıxan yeni çağırışlar araşdırılır. Geosiyasi mövqeyi, iqtisadi resursları və sosial potensialı ilə Naxçıvan Azərbaycanın regional inkişaf strategiyalarında mühüm yer tutur. Son illərdə həyata keçirilmiş infrastruktur layihələri, sənaye parklarının yaradılması, kənd təsərrüfatına və turizm sektoruna yönəlmiş dövlət dəstəyi regionun investisiya cəlbediciliyini artırsa da, bəzi struktur və institusional problemlər hələ də mövcuddur.

Məqalədə regionun investisiya axınlarına təsir edən əsas amillər – hüquqi-normativ baza, logistika imkanları, insan kapitalı, enerji resurslarına çıxış və gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi kimi faktorlar ətraflı təhlil edilir. Eyni zamanda, mövcud iqtisadi çağırışlar, blokada şəraiti, rəqəmsal infrastrukturun məhdudluğu, ixtisaslı kadr çatışmazlığı və innovasiya mühitinin zəifliyi qeyd olunur.

Tədqiqat nəticəsində müəyyən edilir ki, Naxçıvanda davamlı və səmərəli investisiya mühitinin formalaşdırılması üçün yalnız fiziki infrastrukturun deyil, həm də institusional və hüquqi sistemlərin təkmilləşdirilməsi vacibdir. Məqalədə həmçinin, xarici və yerli investorların cəlb olunması, sərmayələrin sahəvi diversifikasiyası və yaşıllıq iqtisadiyyata keçid kimi strateji istiqamətlər üzrə tövsiyələr irəli sürülür. Bu qənaətə gəlinir ki, Naxçıvanın regional inkişafında investisiya iqliminin optimallaşdırılması həlledici rol oynayacaq və bu prosesin uğuru yeni iqtisadi çağırışlara uyğunlaşma bacarığından asılı olacaqdır.

Açar sözlər: *Naxçıvan iqtisadiyyatı, investisiya iqlimi, xarici və yerli investisiyalar, investisiya təşviqi, regional inkişaf, yerli resursların səmərəli istifadəsi*

Zahid Ganbarov

Nakhchivan State University

<https://orcid.org/0009-0008-8287-1155>

zahidislam@mail.ru

Investment Climate of Nakhchivan: New Challenges in Regional Development

Abstract

This article provides a comprehensive analysis of the investment climate of the Autonomous Republic of Nakhchivan and explores new challenges in the context of the region's sustainable development. With its geopolitical position, economic resources and social potential Nakhchivan occupies an important place in Azerbaijan's regional development strategies. Although infrastructure projects implemented in recent years, the creation of industrial parks and state support for the agriculture and tourism sectors have increased the region's investment attractiveness, some structural and institutional problems still exist.

The article provides a detailed analysis of the main factors affecting the region's investment flows - such as the legal and regulatory framework, logistics capabilities, human capital, access to energy resources, and simplification of customs procedures. At the same time, existing economic challenges - blockade conditions, limited digital infrastructure, lack of qualified personnel, and a weak innovation environment - are noted.

The study concludes that in order to form a sustainable and efficient investment environment in Nakhchivan, it is important to improve not only the physical infrastructure, but also the institutional and legal systems. The article also puts forward recommendations on strategic directions such as

attracting foreign and local investors, sectoral diversification of investments, and transition to a green economy. The author concludes that optimizing the investment climate will play a crucial role in the regional development of Nakhchivan, and the success of this process will depend on the ability to adapt to new economic challenges.

Keywords: *Nakhchivan economy, investment climate, foreign and local investments, investment promotion, regional development, efficient use of local resources*

Giriş

Qloballaşan dünyada regional inkişaf strategiyalarının uğurla həyata keçirilməsi üçün investisiya mühitinin formalaşdırılması mühüm şərtlərdən biri kimi çıxış edir. Xüsusilə geosiyasi baxımdan əhəmiyyətli, lakin coğrafi baxımdan təcrid olunmuş regionlar üçün bu məsələ daha da aktual xarakter daşıyır. Azərbaycanın mühüm inzibati ərazi vahidi olan Naxçıvan Muxtar Respublikası da bu kontekstdə diqqət mərkəzindədir (*Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İnvestisiya Strategiyası*, 2019). Qonşu ölkələrlə məhdud və qapalı sərhədlərə malik olan Naxçıvan, strateji mövqeyinə və resurs potensialına baxmayaraq, uzun illər blokada şəraitində fəaliyyət göstərmişdir. Lakin son illərdə həyata keçirilən dövlət proqramları, sosial-iqtisadi islahatlar və infrastruktur layihələri nəticəsində regionun iqtisadi profili əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmiş və investisiya baxımından yeni imkanlar formalaşmışdır.

İnvestisiya iqlimi, bir bölgəyə sərmayə cəlb etmək üçün əlverişli olan iqtisadi, hüquqi, sosial və siyasi mühitin məcmusu kimi qiymətləndirilir. Bu baxımdan Naxçıvanın investisiya iqliminin öyrənilməsi həm mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsi, həm də regional siyasətin formalaşdırılması baxımından zəruridir. Regionun enerji, sənaye, kənd təsərrüfatı və turizm sahələrində inkişaf potensialı böyükdür. Lakin bu imkanların reallaşdırılması üçün kompleks və məqsədyönlü investisiya strategiyasına ehtiyac duyulur.

Məqalənin əsas məqsədi – Naxçıvan Muxtar Respublikasında formalaşmış investisiya iqlimini müxtəlif aspektlərdən təhlil etmək, mövcud problemləri və çağırışları müəyyənləşdirmək, həmçinin bu sahədə səmərəli inkişaf üçün strateji tövsiyələr irəli sürməkdir. Bu kontekstdə, məqalədə Naxçıvanın iqtisadi-coğrafi mövqeyi, sərmayələrin strukturu, institusional mexanizmlər və investorların qarşılaşdıqları çətinliklər geniş şəkildə təhlil edilir.

Mövzunun aktuallığı həm də ondan irəli gəlir ki, ölkənin digər bölgələri ilə müqayisədə Naxçıvanın özünəməxsus inzibati statusu və idarəetmə modeli var. Bu isə regionda tətbiq olunan iqtisadi mexanizmlərin qiymətləndirilməsi və gələcək inkişaf üçün uyğun modellərin hazırlanması baxımından xüsusi önəm daşıyır. Üstəlik, 2020-ci ildən sonra regionda yaranan yeni geosiyasi reallıqlar, Zəngəzur dəhlizinin açılması perspektivləri və regionlararası nəqliyyat əlaqələrinin bərpası fonunda, Naxçıvanın strateji əhəmiyyəti daha da artır. Bu isə onu göstərir ki, burada investisiya mühitinin gücləndirilməsi təkcə regional deyil, həm də milli iqtisadiyyat üçün həlledici rol oynayacaqdır.

Tədqiqat

Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın qərbində, geosiyasi baxımdan həssas bir bölgədə yerləşir. Şimalda və şərqdə Ermənistan, qərbdə Türkiyə, cənubda isə İran İslam Respublikası ilə həmsərhəd olan region, ölkənin əsas ərazisindən təcrid olunmuş vəziyyətdədir. Bu amil uzun müddət ərzində Naxçıvanın iqtisadi inkişafını ləngidən əsas səbəblərdən biri olmuşdur. Lakin eyni zamanda bu coğrafi mövqe regiona tranzit, sərhədyanı ticarət, logistika və əməkdaşlıq baxımından da strateji əhəmiyyət qazandırır.

Naxçıvanın ərazisi 5.5 min kv.km təşkil edir və burada yaşayan əhalinin sayı 2024-cü ilin əvvəlində 470 mindən artıq olmuşdur. Əhalinin əsas hissəsi şəhərlərdə və dağətəyi rayonlarda məskunlaşmışdır ki, bu da əmək ehtiyatlarının məkan üzrə bölünməsinə müəyyən üstünlüklər yaradır. Regionun təbii ehtiyatları, duz yataqları, tikinti materialları, termal su mənbələri və məhsuldar torpaqları iqtisadi fəaliyyət üçün əlverişli baza formalaşdırır. Eyni zamanda Günəş və külək enerjisi üzrə alternativ enerji potensialı da böyükdür.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının iqtisadi inkişafında kənd təsərrüfatı, sənaye və xidmət sahələri əsas rol oynayır. Kənd təsərrüfatı sektorunda taxılçılıq, bağçılıq, heyvandarlıq və arıçılıq sahələri inkişaf edir. Sənayedə isə qida məhsullarının emalı, yüngül sənaye və tikinti materialları istehsalı ön plana çıxır. Son illər ərzində həyata keçirilmiş infrastruktur layihələri, avtomobil

yollarının yenilənməsi, hava limanının fəaliyyəti, həmçinin qaz və elektrik təminatının yaxşılaşdırılması regionun iqtisadi aktivliyini artırmışdır.

Önümüzdəki yaxın illərdə Zəngəzur dəhlizinin açılması perspektivi Naxçıvanın tranzit və ticarət imkanlarını daha da genişləndirə bilər. Bu isə regionun xarici bazarlara çıxışını asanlaşdırmaqla yanaşı, sərmayədarların marağını da artıracaq. Xüsusilə Türkiyə və Orta Asiya ölkələri ilə iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi, ticarət və logistika sahəsində yeni layihələrin reallaşdırılması üçün əlverişli zəmin formalaşır.

Bütün bu amillər göstərir ki, Naxçıvan yalnız daxili bazara yönəlmiş bir region deyil, eyni zamanda beynəlxalq iqtisadi əməkdaşlığın mümkün mərkəzlərindən biri ola bilər. Bu isə mövcud potensialdan səmərəli istifadə etməklə, məqsədyönlü investisiya siyasətinin həyata keçirilməsini zəruri edir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında son on illiklər ərzində həyata keçirilmiş iqtisadi islahatlar və dövlət proqramları regionun investisiya cəlbediciliyini müəyyən dərəcədə artırmışdır. Sərmayədarların maraqlarının qorunması, investisiyaların təşviqi və biznes mühitinin sadələşdirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılmış, xüsusilə vergi və gömrük güzəştləri, torpaq münasibətləri və hüquqi təminatlar baxımından müsbət nəticələr əldə olunmuşdur. Bununla yanaşı, regionun iqtisadi qapalı şəraiti və xarici bazarlara məhdud çıxışı hələ də əhəmiyyətli çətinliklər yaradır.

Hazırda Naxçıvanda investisiya fəaliyyəti əsasən, dövlət dəstəyi ilə həyata keçirilən layihələr və məhdud sayda yerli sahibkarların təşəbbüsləri ilə məhdudlaşır. Xarici sərmayələrin regiona daxil olmasında bir sıra baryerlər mövcuddur: sərhəd əlaqələrinin məhdudluğu, daşıma və logistika xərclərinin yüksəkliyi, maliyyə və sığorta infrastrukturunun zəifliyi kimi amillər bu sahədəki əsas maneələrdəndir. Bununla yanaşı, bank sektorunun məhdud imkanları, kredit faizlərinin yüksək olması və maliyyə resurslarına çıxışın çətinliyi də investisiya mühitinə mənfi təsir göstərir.

Naxçıvanda sahibkarlığın inkişafı üçün müəyyən müsbət tendensiyalar da mövcuddur. Regionda yaradılmış sənaye parkları (Naxçıvan Sənaye Parkı), sənaye məhəllələri (Şəhur Sənaye Məhəlləsi), logistika mərkəzləri, kənd təsərrüfatı üçün texnoparklar və qida emalı müəssisələri investorlar üçün əlverişli baza yaradır. Bundan əlavə, enerji təchizatında dayanıqlığın təmin edilməsi və alternativ enerji sahəsindəki dövlət təşviqləri yeni istiqamətlərə sərmayə yatırılmasını stimullaşdırma bilər.

Investisiya mühitinin hüquqi əsasları baxımından da müəyyən irəliləyişlər müşahidə olunur. Naxçıvan Muxtar Respublikasının qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının ümumi hüquqi çərçivəsinə əsaslanarsa da, yerli idarəetmə orqanları bəzi sahələrdə əlavə təşviq mexanizmləri tətbiq etmək imkanına malikdir. Belə təşviqlərə torpaq icarəsi üzrə güzəştlər, vergi azad olmaları və dövlət-sahibkar əməkdaşlığı üzrə layihələr aiddir.

Lakin ümumilikdə götürdükdə, Naxçıvanda investisiya iqliminin daha da yaxşılaşdırılması üçün institusional potensialın gücləndirilməsi, şəffaflıq və hesabatlılığın artırılması, rəqəmsal xidmətlərin inkişaf etdirilməsi və investorlarla əlaqələrin sistemləşdirilməsi vacib məsələlər olaraq qalır. Həmçinin, beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq investisiya risklərinin sığortalanması və hüquqi mübahisələrin alternativ həlli mexanizmlərinin formalaşdırılması da investor etimadını artıracaq mühüm alətlərdən biri kimi çıxış edə bilər.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında həyata keçirilən iqtisadi islahatlar və infrastruktur layihələri son illərdə regionda investisiya fəaliyyətinin canlanmasına səbəb olmuşdur. Bu fəaliyyət, əsasən, yerli resurslara əsaslanan iqtisadi modellərin inkişaf etdirilməsi və dövlətin sərmayə təşviqi siyasəti fonunda reallaşdırılır. Lakin xarici və yerli investisiyaların strukturu və dinamikası göstərir ki, regionda sərmayə paylanması qeyri-bərabər və daha çox daxili mənbələr hesabına formalaşır.

Statistik məlumatlara əsasən, Naxçıvanda investisiya qoyuluşlarının əsas hissəsini dövlət büdcəsindən maliyyələşən layihələr təşkil edir (Əliyev, 2020). Bu layihələrə əsasən yol tikintisi, sukanalizasiya sistemləri, enerji infrastrukturunu, ictimai obyektlər və sosial təyinatlı obyektlərin inşası daxildir. Yerli sahibkarlar tərəfindən həyata keçirilən investisiya layihələri isə əsasən kiçik və orta biznes sektoruna, xüsusilə kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı, qida sənayesi, tikinti materialları istehsalı və xidmət sahələrinə yönəlidir.

Xarici investisiyaların həcmi, digər regionlarla müqayisədə daha azdır. Bunun əsas səbəbləri sırasında Naxçıvanın coğrafi təcrid vəziyyəti, beynəlxalq ticarət marşrutlarından uzaqlığı və gömrük-logistika imkanlarının məhdudluğu göstərilə bilər. Bununla yanaşı, xarici investorlar üçün

regionun hüquqi və institusional şəffaflığının artırılması və beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi vacib şərtlər olaraq qalır.

İllər üzrə dinamikaya nəzər yetirdikdə müşahidə olunur ki, Naxçıvanda 2010-2020-ci illər ərzində investisiya qoyuluşlarının ümumi həcmi artım tendensiyası göstərmişdir. 2020-ci ildən sonra isə regionda yeni iqtisadi reallıqlar, xüsusilə Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı perspektivlər, sərmayə gözləntilərini artırmış və bu sahədə konseptual yanaşmaların formalaşmasına səbəb olmuşdur. Naxçıvanın Türkiyə ilə quru və hava yolu əlaqələrinin mövcudluğu isə xarici investisiya üçün müəyyən imkanlar yaratsa da, bu imkanların reallaşma səviyyəsi hələlik aşağıdır.

Sahələr üzrə investisiya bölgüsünə gəldikdə isə əsas istiqamətləri aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək olar:

İnfrastruktur və tikinti sektoru – dövlət sifarişi ilə həyata keçirilən iri layihələr;

Kənd təsərrüfatı – süni suvarma sistemləri, istixana təsərrüfatları, aqrar texnika parkları;

Sənaye – qida sənayesi, tikinti materialları və yüngül sənaye müəssisələri;

Alternativ enerji – Günəş və külək enerjisi sahəsində ilkin təşəbbüslər.

Göründüyü kimi, investisiya axınlarında sahəvi konsentrasiya yüksək olsa da, innovativ texnologiyalar, informasiya texnologiyaları və startap ekosistemi demək olar ki, zəif inkişaf etmişdir. Bu isə investisiya strukturunun modernləşdirilməsi və diversifikasiyası üçün yeni yanaşmalara ehtiyac olduğunu göstərir.

Naxçıvanın investisiya iqliminin inkişafı qarşısında bir sıra yeni çağırışlar dayanır ki, bunlar həm institusional, həm texnoloji, həm də sosial xarakter daşıyır (Əliyeva, 2017). İlk növbədə, institusional səviyyədə qərarların qəbulunda şəffaflıq və çeviklik, investorlarla açıq dialoq mexanizmlərinin formalaşması və hüquqi mühitin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması zəruridir. Dövlət və özəl sektor arasında əməkdaşlığın daha səmərəli modelləri yaradılmalıdır.

Texnoloji çağırışlara gəlincə, regionda rəqəmsal infrastrukturun zəifliyi, innovasiya yönümlü layihələrin olmaması və texnologiyaya çıxış imkanlarının məhdudluğu diqqət çəkir. Bu isə startaplar və yüksək texnologiyalar sahəsində investisiyaların cəlb olunmasını çətinləşdirir.

Sosial müstəvidə isə ixtisaslı kadr çatışmazlığı, gənclərin paytaxt Bakıya köçü və əmək bazarının qeyri-tarazlığı problemləri mövcuddur. İnsan kapitalının inkişafı və yerli resursların dəyərləndirilməsi bu problemlərin həllində əsas rol oynaya bilər. Bu çağırışların aradan qaldırılması üçün kompleks yanaşmalar və uzunmüddətli inkişaf strategiyaları tələb olunur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında investisiya mühitinin formalaşmasında dövlətin rolu həlledici əhəmiyyətə malikdir. Həm normativ-hüquqi tənzimləmə, həm də maddi-maliyyə dəstəyi baxımından dövlətin müdaxiləsi regionda investisiya fəallığının əsas mənbəyidir. Xüsusilə yerli və xarici sərmayədarların maraqlarının qorunması, inzibati maneələrin azaldılması və təşviqedici mexanizmlərin tətbiqi bu sahədə əsas prioritetlər kimi çıxış edir.

Hazırda Naxçıvanda investisiyanın təşviqi məqsədilə bir sıra alətlər tətbiq olunur. Bunlara vergi və gömrük güzəştləri, torpaq sahələrinin güzəştli şərtlərlə icarəyə verilməsi, sənaye zonalarının yaradılması, subsidiyalar və dövlət zəmanətləri aiddir. Xüsusilə kənd təsərrüfatı və sənaye sahələrinə yönəlmiş dövlət proqramları çərçivəsində sahibkarlara texnika, gübrə, toxum və digər resursların verilməsi investisiya fəaliyyətini stimullaşdırır.

“Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı” da iqtisadiyyatın diversifikasiyası, kiçik və orta sahibkarlığın dəstəklənməsi, sahibkarlığın inkişafı və hüquqlarının qorunması kimi mühüm hədəflər müəyyənləşdirilib. Artıq Naxçıvan Muxtar Respublikası üçün xüsusi vergi güzəştləri paketi hazırlanıb. Bu paket Muxtar Respublikada qeydiyyatdan alınan və orada fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektlərinə şamil olunması nəzərdə tutulur (Əliyeva, 2018; Əliyev, 2023). Biznes subyektlərinin vergi yükünün azaldılması, iri həcmli vergi güzəştlərinin verilməsi, real sektorun vergi dərəcələrinin sıfırlanması, 10 il müddətinə vergidən azad edilməsi təşəbbüsləri var. Bütövlükdə əsas məqsəd Naxçıvan Muxtar Respublikasının mövcud və sonradan yaranacaq vergi ödəyicilərinə vergi güzəştləri verməklə onlar üçün əlverişli biznes mühitini təmin etməkdir. Qeyd olunan güzəşt paketi hazırda hökumətdə baxılır.

Dövlətin funksional rolu həm də institusional səviyyədə özünü göstərir. Sahibkarlığın İnkişafı Fondu, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında fəaliyyət göstərən yerli strukturlar, Naxçıvan Dövlət Universiteti və digər qurumlar vasitəsilə maarifləndirmə, təlim və konsultasiya xidmətləri həyata

keçirilir. Bu təşəbbüslər investorların məlumatlılığını artırmaqla bərabər, onların risklərini də azaldır.

Bununla belə, tətbiq olunan təşviq mexanizmlərinin daha effektiv və nəticəyönlü olması üçün şəffaflıq, bürokratik yükün azaldılması və elektron xidmətlərin genişləndirilməsi vacib şərtlər olaraq qalır (İsmayılov, 2020; Qurbanov, 2019; Quliyev, 2023). Bundan əlavə, yerli idarəetmə orqanları ilə sahibkarlar arasında qarşılıqlı etimada əsaslanan münasibətlərin qurulması, təşviqlərin təsirinin müntəzəm monitorinqi və nəticəyə əsaslanan qiymətləndirmə sisteminin tətbiqi tövsiyə olunur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının iqtisadi inkişaf perspektivləri və sərmayə cəlbəediciliyi kontekstində bir sıra prioritet sahələr ön plana çıxır. Coğrafi mövqe, təbii resurslar, insan kapitalı və siyasi sabitlik kimi amillər, düzgün idarəetmə və məqsədyönlü təşviqlə birləşdikdə regionda dayanıqlı investisiya mühiti formalaşdırıla bilər.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü ildə təsdiq etdiyi “2023–2027-ci illər üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı” bu baxımdan yol xəritəsi rolunu oynayır. Proqramda əsas məqsəd Naxçıvanda iqtisadi artımın sürətləndirilməsi, sosial rifahın yüksəldilməsi, institusional potensialın gücləndirilməsi və regionun tranzit-logistika imkanlarının genişləndirilməsidir.

Perspektiv sahələr aşağıdakılardır:

1. *Alternativ enerji*: Günəş və külək enerjisi istehsalı üçün əlverişli təbii şərait mövcuddur. Dövlət Proqramında bu sahəyə xüsusi önəm verilir və müvafiq investisiya layihələrinin hazırlanması nəzərdə tutulur.

2. *Kənd təsərrüfatı və aqroparklar*: Suvarma infrastrukturunun yaxşılaşdırılması və texnoloji dəstək sayəsində yüksək məhsuldarlığa malik aqrar sahələr formalaşdırıla bilər. Aqro-əməl müəssisələri də əlavə dəyər yaradan sahələr sırasındadır.

3. *Sənaye və logistika*: Proqramda yeni sənaye zonalarının yaradılması, Naxçıvan şəhərində və sərhədyanı bölgələrdə logistika mərkəzlərinin təşkili planlaşdırılır. Bu işə regionun ixrac potensialını artırmağa yönəlib.

4. *Turizm və sağlamlıq sektoru*: Ordubad, Şahbuz, Duzdağ və digər ərazilər müalicəvi, ekoloji və mədəni turizm üçün əlverişlidir. Dövlət Proqramı bu sahədə infrastrukturun təkmilləşdirilməsini və investisiya təşviqlərini nəzərdə tutur.

5. *İnsan kapitalı və innovasiyalar*: Təhsil və peşə hazırlığı sahəsində islahatlar, universitetlərin innovasiya mərkəzinə çevrilməsi, startap ekosisteminin inkişafı da əsas hədəflərdəndir.

Strateji tövsiyələr kimi investorlar üçün “bir pəncərə” prinsipi ilə xidmət sisteminin tətbiqi, iqtisadi zonalar üçün xüsusi vergi rejimləri və sığorta mexanizmlərinin yaradılması, Naxçıvanla Türkiyə və Orta Asiya arasında regional iqtisadi platformaların formalaşdırılması, investisiya layihələrinin maliyyə və texniki müşayiət xidmətləri ilə dəstəklənməsi və rəqəmsallaşma və e-hökumət xidmətlərinin genişləndirilməsi ilə bürokratiyanın azaldılması qeyd oluna bilər.

Yekun olaraq qeyd edilməlidir ki, Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin icrası yalnız resurs yönümlü yanaşma ilə deyil, strateji planlaşdırma və davamlı institusional islahatlarla müşayiət olunarsa, Naxçıvan regional iqtisadi mərkəzə çevrilə bilər.

Nəticə

Naxçıvan Muxtar Respublikasının investisiya iqlimi və regional inkişaf potensialı bir sıra müsbət və eyni zamanda həll edilməli çağırışlarla müşayiət olunur. Regionun iqtisadi-coğrafi mövqeyi və zəngin təbii resursları onun investisiya cəlbəediciliyinin əsas amillərindəndir. Lakin coğrafi təcrid, maliyyə məhdudiyyətləri və institusional çatışmazlıqlar investisiya mühitinin inkişafına maneə törədir.

Hazırkı vəziyyətdə dövlət tərəfindən qəbul edilmiş təşviq mexanizmləri, 2023-2027-ci illər sosial-iqtisadi inkişaf Dövlət Proqramı çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər Naxçıvanın investisiya iqliminin yaxşılaşdırılması istiqamətində mühüm addımlardır. Alternativ enerji, kənd təsərrüfatı, sənaye və turizm sahələrində perspektiv layihələr regionun iqtisadi inkişafına təkan verə bilər.

Gələcəkdə regionda investisiya mühitinin daha da gücləndirilməsi üçün aşağıdakı tövsiyələr xüsusi əhəmiyyət kəsb edir: İnstitusional şəffaflığın artırılması və hüquqi təminatların

möhkəmləndirilməsi; Rəqəmsallaşmanın sürətləndirilməsi və elektron xidmətlərin genişləndirilməsi; Xarici investorlar üçün “bir pəncərə” prinsipinin tətbiqi; Kadr potensialının artırılması məqsədilə təhsil və peşə hazırlığının gücləndirilməsi; Regional tranzit-logistika imkanlarının tam şəkildə reallaşdırılması. Bu tədbirlər Naxçıvanın iqtisadi inkişafını sürətləndirəcək, sərmayə axınını artıracaq və regionun dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafını təmin edəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İnvestisiya Strategiyası. (2019).
2. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi. (2023). *Azərbaycanın investisiya iqliminin təkmilləşdirilməsi üzrə illik hesabat*.
3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İqtisadi Forumunun materialları (2023). *Regional inkişaf və investisiyaların yeni çağırışları*.
4. Əliyev, R. (2020). *Azərbaycanın regionlarında investisiya iqlimi: problemlər və perspektivlər*.
5. Əliyeva, N. (2017). Naxçıvanın iqtisadi potensialı və investisiya mühiti. *Azərbaycan İqtisadiyyat Jurnalı*, 3(5), s.78-89.
6. Əliyeva, G. (2018). Regional infrastrukturun investisiya cəlb etmə potensialı. *İqtisadi Təhlil və Proqnozlar Jurnalı*, 6(1), s.90-105.
7. Əliyev, F. (2023). Naxçıvanın iqtisadi inkişafında innovativ investisiya modelləri. *İqtisadiyyat və Texnologiya Jurnalı*, 11(2), s.75-90.
8. <https://report.az/biznes-xeberleri/naxcivanda-sahibkarlarla-gorus-kecirilir/>
9. İsmayılov, V. (2020). Naxçıvan Muxtar Respublikasında sənaye sektorunun inkişafı və investisiya perspektivləri. *İqtisadi İslahatlar Jurnalı*, 5(2), s.40-53.
10. Qurbanov, A. (2019). Naxçıvan iqtisadiyyatında yeni investisiya təşviq mexanizmləri. *İqtisadi İnkişaf Jurnalı*, 8(1), s.33-47.
11. Quliyev, S. (2023). Naxçıvanın sənaye sektorunda 2023-cü ilin investisiya trendləri. *İqtisadi Araşdırmalar Jurnalı*, 15(1), s.55-68.
12. Naxçıvan Muxtar Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi. (2023). *Naxçıvanın yeni investisiya təşviq mexanizmləri və tətbiq nəticələri*.
13. World Bank. (2024). *South Caucasus Economic Update: Investment Climate and Regional Growth*.

Daxil oldu: 18.03.2025

Qəbul edildi: 22.06.2025